

Болмыс және материяның философиялық
мәселелері
Әлемнің пайда болуы
Даму және диалектика
ХАОС ТЕОРИЯСЫ

Болмыс және оның түрлері (табиғат б., заттар б., адам б., қоғам б., рухани б.)

2. Материя және оның өмір сүру атрибуттары (кеңістік, уақыт, қозғалыс)

3. Даму және оның түрлері

4. Әлемнің пайда болуы туралы ойлар - Діни және ғылыми ("Үлкен жарылыс теориясы", "Қара құрдым" ("Черная дыра"))

5. Хаос теориясы

6. "Көбелектің әсері" ("Эффект бабочки")

7. Жүйе мен құрылым.

- Болмыс және оның түрлері (табиғат б., заттар б., адам б., қоғам б., рухани б.)
- Болмыс мәселелерін зерттейтін философиялық бөлім - ОНТОЛОГИЯ
- Болмыс – бұл философиялық категория, яғни қоршаған ортада өмір сүретін барлық заттардын, құбылыстардын, процестердің, тіршілік иелерінің өмір сүруінің ортақ ерекшеліктерін анықтайды.
- «Болмыс» ұғымын алғаш енгізген антикалық философ **Парменид** (б. з.д. VI-Vғғ.)

ТАБИҒАТ БОЛМЫСЫ

АДАМ БОЛМЫСЫ

« Я даже не рассчитывал, что это может принести кучу денег. Мне просто нравилось изучать программное обеспечение и я готов был заниматься этим часами! »

— Билл Гейтс

Фактрум

УСПЕШНЫЕ ЛЮДИ

Берут
ответственность
за свои неудачи

НЕУСПЕШНЫЕ ЛЮДИ

Обвиняют
во всем
других

Заттар болмысы

ҚОҒАМ БОЛМЫСЫ

РУХАНИ БОЛМЫС

«Болмыс сананы
қалыптастырады»
(Марксизм философиясы)

reporter.akipress.or

МАТЕРИЯ

- 1. Санадан тыс өмір сүретін объективті ШЫНДЫҚ
- 2. Барлық заттарға ортақ қасиет
- 3. Барлық заттарды тануға апаратын жол, сол заттарды тануда басшылыққа алынатын жалпы бағдарлама немесе стратегия

МАТЕРИЯНЫҢ ҚАСИЕТТЕРІ

- 1) материя мәңгі өмір сүреді және жойылмайды
- 2) материя кеңістік-уақыттық шеңберде әруақытта қозғалыста болады
- 3) ол өзінің себебі (*causa sui*)

- КЕҢІСТІК
 - УАҚЫТ
 - ҚОЗҒАЛЫС
-

ҚОЗҒАЛЫСТЫҢ ТҮРЛЕРІ

- МЕХАНИКАЛЫҚ
 - ФИЗИКАЛЫҚ
 - ХИМИЯЛЫҚ
 - БИОЛОГИЯЛЫҚ
 - ӘЛЕУМЕТТІК
-

ДАМУ ПРОЦЕСІ

- ОБЪЕКТТЕРДІҢ БАҒЫТТЫЛЫҒЫМЕН,
ЗАҢДЫЛЫҚТАРЫМЕН,
ҚАЙТАЛАНБАСТЫҒЫМЕН
ЕРЕКШЕЛІНЕТІН МАТЕРИАЛДЫ ЖӘНЕ
ИДЕАЛДЫ САНДЫҚ-САПАЛЫҚ
ӨЗГЕРІСТЕР.

ДИАЛЕКТИКА

- Қарама-қарсылықтың бірлігі мен күресі заңы
- Сандық және сапалық өзгерістердің өзара ауысуы заңы
- Терістеуді терістеу заңы

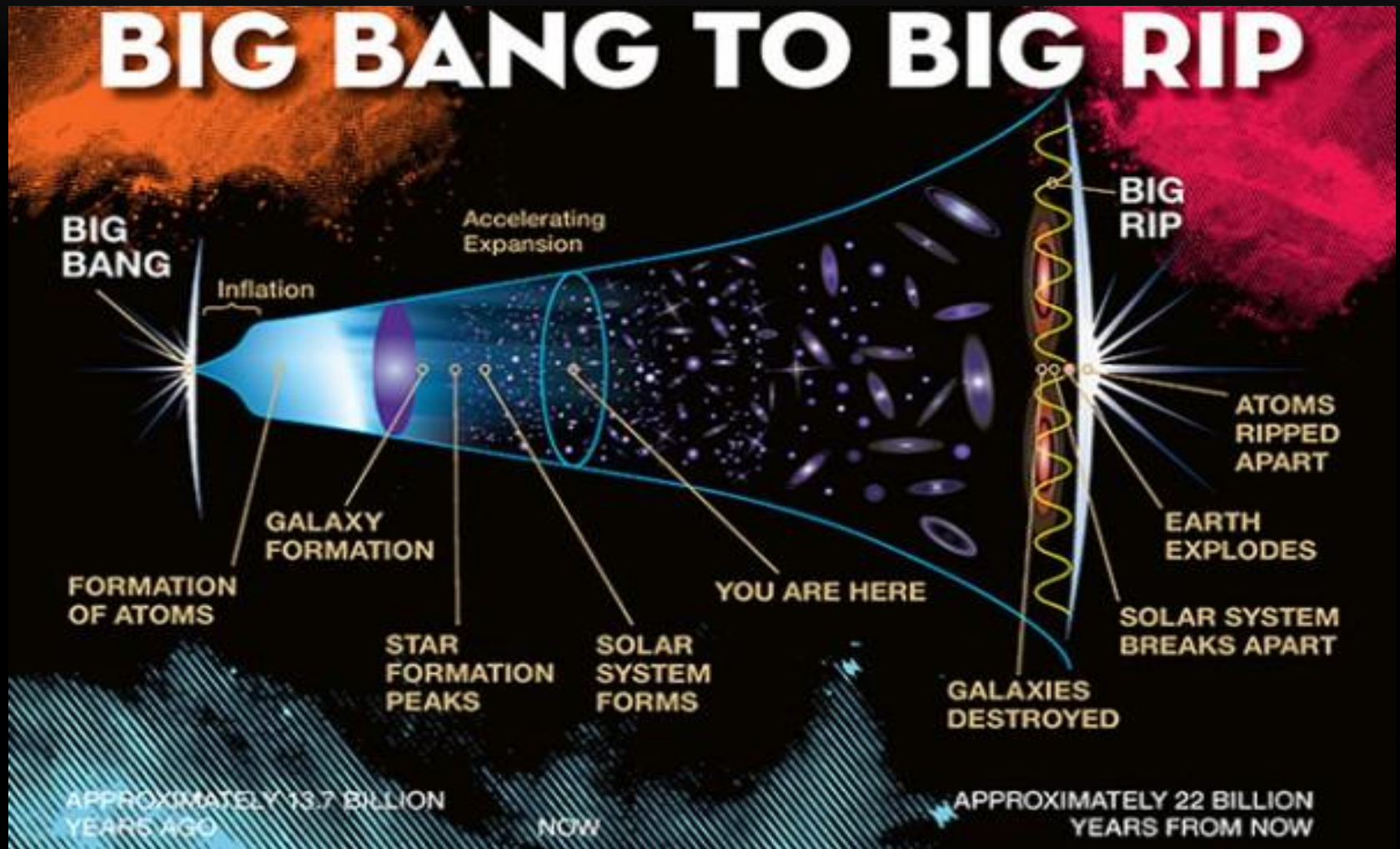
- Қарама-қарсылықтың бірлігі мен күресі заңы дүниедегі заттар қарама- қарсылықтардан тұрады, табиғаты бойынша бірлікте болғанымен, олар күресте және қайшылықта болады (мысалы: күн мен түн, ыстық пен суық, ақ пен қара, жаз бен қыс, жастық пен кәрілік және т.б.).
- Қарама-қарсы бастамалардың бірлігі мен күресі— барлық мәннің қозғалысы мен дамудың ішкі негізі. Гегель диалектиканың негізі болып саналатын қарама-қарсылықтың бірлігі мен күресі заңына өзіндік көзқарасы бар. Ол екі ұғымды енгізді— «сәйкестік» және «айырмашылық», қозғалысқа әкелетін олардың өзара әрекеттесу механизмін көрсетеді. Гегельдің ойынша, әр заттың, құбылыстың екі негізгі қасиеті бар - сәйкестік және айырмашылық. Сәйкестік объектінің (құбылыс, идея) өзіне өзі үшін тең екендігін білдіреді, нақты зат дегеніміз сол заттың өзі. Сонымен бірге, сол нақты өзіне өзі сәйкес объектінің өзінің ауқымынан тысқары шығуға, оның сәйкестілігін бұзуға тырысады. Гегельдің ойынша қайшылық, сәйкестік және айырмашылық арасындағы күрес, объектінің өзгеруін (өзін-өзі өзгертуге) –қозғалысты тудырады (мысалы, идеализм тұрғысынан идеяны материяға айналдыру).

- Сондай-ақ әртүрлі күрес түрлерін атап өтуге болады:
- • екі жаққа да пайда әкелетін күрес (мысалы,
- тұрақты бәсекелестік, онда әр жағы екіншісіне «жетеді» және дамудың жоғары сапалы сатысына көшеді);
- • бір жағы екіншісін үнемі жеңіске әкелетін күрес;
- • антагонистік күрес, онда бір жағы екіншісін толығымен жою арқылы аман қалады.
- Күрестен бөлек, өзара әрекеттесудің басқа түрлері мүмкін:
- • көмек (егер екі тарап бір-біріне қарсы күрессіз қарсы көмек көрсеткенде).
- • бірлік, ынтымақтастық (екі жақ бір-біріне тікелей көмек бермейді, бірақ ортақ мүдделерге ие және бір бағытта әрекет етеді);
- • нейтралитет, бейтараптық (тараптар әртүрлі мүдделерге ие, бір-бірін қолдамайды, бірақ бір-бірімен күреспейді);
- • мутуализм (mutual) - бұл толық қарым-қатынас (істі орындау үшін тараптар тек бірге әрекет етуі керек және бір-бірінен дербес әрекет ете алмайды).

- Диалектиканың екінші заңы – ол **сандық және сапалық өзгерістердің өзара ауысуы**.
- Сапа - болмысқа сәйкес айқындылық, объектінің негізгі сипаттамалары мен байланыстардың тұрақты жүйесі.
- Сан - объектінің немесе құбылыстың есептік параметрлері (саны, көлемі, көлемі, салмағы, өлшемі және т.б.).
- Өлшем - сан мен сапаның бірлігі.
- Кейбір сандық өзгерістерде сапа міндетті түрде өзгереді.
- Сонымен қатар, сапа шексіз өзгермейді.
- Сападағы өзгерістер өлшемнің өзгеруіне әкелетін сәт болады. Басқаға ауысу философияда «секіріс» деп түсініледі.
- Санның түбегейлі жаңа сапаға ауысуынан мүмкін:
 - күрт, бірден;
 - көрінбей, эволюциялық жолмен

- **Терістеуді терістеу заңы** - бұл жаңа әрдайым ескіні жоққа шығарады және оның орнын алады, бірақ бірте-бірте ол жаңадан ескіге айналып, жаңа оны терістейді..
- Мысалы:
 - әлеуметтік-экономикалық формациялардың ауысуы (тарихи процеске формациялықкөзқарас);
 - «ұрпақтар эстафетасы»;
 - мәдениет пен музыкадағы талғамдардың өзгеруі;
 - бұл ру эволюциясы (балалар - қазірдің өзінде жаңа деңгейде ішінара ата-аналар);
 - күнделікті ескі қан жасушалардың өлуі, жаңаның пайда болуы.
- Ескінің түрлерлің жаңамен терістелуі—дамудың себебі мен механизмі.
- Дамуға байланысты көзқарастар:
 - даму - бұл тек прогрессивті үдеріс, төменгі формалардан жоғары деңгейге көшу, яғни даму;
 - дамудың өсуі немесе төмендеуі мүмкін;
 - даму – хаос түрде, бағыты жоқ.

ҮЛКЕН ЖАРЫЛЫС ТЕОРИЯСЫ

ХАОС ТЕОРИЯСЫ

**Один случайный поступок тянет за собой другой,
другой — следующий,**

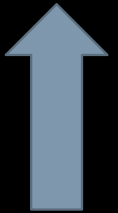

а в конце возникает закономерность!
Теория Хаоса

- Проблема (мәселе)

- Процесс

- Себебтілік

Действия человека - основная причина,
за которой приходят следствия,
которые, в свою очередь, опять становятся
причинами для дальнейших следствий

...Действие => Следствие => Действие => Следствие...

КӨБЕЛЕКТИҢ ӘСЕРІ (Ә. ЛОРЕНЦ)

